

Betænkning

over

- I. forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om anbringelse på arbejdsanstalt m. v.),
- II. forslag til lov om midlertidige ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om inddragelse under børneforsorg m. v.) og
- III. forslag til lov om ændringer i lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage.

(Afgivet af udvalget den 29. april 1954).

Udvalget har afholdt 9 møder, haft samråd med socialministeren og modtaget en deputation fra Landsforeningen for Evnesvages Vel og fra overlægerne ved åndssvageanstalterne.

Udvalget har stillet socialministeren en række spørgsmål og på disse modtaget skriftlige svar. Spørgsmål og svar er optrykt som bilag 1—6 til denne betænkning.

Socialministeren har stillet nedenstående ændringsforslag, der er tiltrådt af udvalget. *Udvalget* indstiller herefter de tre lovforslag til *vedtagelse* med de foreslåede ændringer.

Ændringsforslag

til

I. forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om anbringelse på arbejdsanstalt m. v.).

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Foran lovforslagets tekst indsættes: „§ 1.“, og som ny paragraf tilføjes:

„§ 2.

Forslag til revision af denne lov forelægges folketinget i folketingsåret 1957—58.“

II. forslag til lov om midlertidige ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om inddragelse under børneforsorg m. v.).

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Foran lovforslagets tekst indsættes: „§ 1.“, og som ny paragraf tilføjes:

„§ 2.

Forslag til revision af denne lov forelægges folketinget i folketingsåret 1957—58.“

III. forslag til lov om ændringer i lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

Foran lovforslagets § 5 indsættes som ny paragraf:

„§ 00.

Forslag til revision af denne lov forelægges folketinget i folketingsåret 1957—58.“

Kristen Amby.	Kaj Andresen.	Vagn Bro.	Gottschalck-Hansen.	Boye Hansen.
Lysholt Hansen.	Peter Jørgensen.	Kjældgaard.	Thisted Knudsen.	Peter Larsen.
Lorentzen.	Viola Nørløv, formand.	Helga Pedersen.	Sofie Pedersen.	Rasting.
		Ingeborg Refslund Thomsen, næstformand.		Edel Saunte, ordfører.

Bilag 1.**Folketingets udvalg**

angående

lovforslag om administrativ frihedsberøvelse.

København, den 13. marts 1954.

Udvalget udbeder sig ministerens besvarelse — om muligt i 20 eksemplarer — af nedenstående spørgsmål vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om anbringelse på arbejdsanstalt m. v.), forslag til lov om midlertidige ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om inddragelse under børneforsorg m. v.) og forslag til lov om ændringer i lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage:

1. Kan domstolene afkorte anbringelses-tidsrummet, f. eks. ved at nedsætte den idømte disciplinære tvangsarbejdsstraf fra 6 til 1 måned?
2. Kan der forventes noget resultat fra det nedsatte udvalg vedrørende børns frihedsberøvelse inden sommerens begyndelse?

P. u. v.

Viola Nørlov,
formand.

Til socialministeren.

Bilag 2.**Socialministeriet.**

København, den 24. marts 1954.

I anledning af udvalgets skrivelse af 13. marts 1954 vedrørende bl. a. forslag til lov om midlertidige ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om inddragelse under børneforsorg m. v.) skal jeg meddele, at det ikke kan forventes, at det nedsatte udvalg om børneforsorgens administration m. v. vil kunne afslutte sine overvejelser med hensyn til, hvilken endelig ordning der bør gælde for børneforsorgens vedkommende,

så tidligt, at et forslag herom vil kunne forelægges folketinget i indeværende samling.

Jeg skal snarest komme tilbage til det i samme skrivelse indeholdte spørgsmål vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om anbringelse på arbejdsanstalt m. v.).

20 genparters af nærværende skrivelse vedlægges.

Johan Strøm.

/ Horsten.

Folketingets udvalg angående lovforslag om administrativ frihedsberøvelse.

Bilag 3.

Socialministeriet.

København, den 29. marts 1954.

I skrivelse af 13. marts 1954 har udvalget udbedt sig socialministeriets besvarelse af nedenstående spørgsmål vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om anbringelse på arbejdsanstalt m. v.):

„Kan domstolene afkorte anbringelses-tidsrummet, f. eks. ved at nedsætte den idømte disciplinære tvangsarbejdsstraf fra 6 til 1 måned?“

I denne anledning skal man meddele, at lovforslagets ordlyd med hensyn til, hvad domstolsprøvelse omfatter, er affattet i nøje overensstemmelse med bestemmelsen i grundlovens § 71, stk. 6. Hverken den nævnte grundlovsbestemmelse selv eller bemærkningerne til grundlovsforslaget eller forfatningskommissionens betænkning indeholder nogen nærmere angivelse af, hvor langt domstolens ret til at gribe ind i den af administrationen trufne afgørelse går, udover at lovligheden skal kunne prøves.

Der er således ikke taget stilling til, om en domstol skal være berettiget til også at tage stilling til administrationens skøn med

hensyn til længden af det for en frihedsberøvelse fastsatte tidsrum, når tidsrummet ligger indenfor de i lovbestemmelsen fastsatte grænser. Afgørelsen af dette fortolkningsspørgsmål må efter grundloven antages at være overladt til domstolene selv, og det er således næppe muligt på forhånd at give udtømmende besvarelse.

Det tør dog formentlig antages, at domstolene — på samme måde som det antages at være tilfældet i andre spørgsmål vedrørende prøvelsen af et af administrationen indenfor lovens rammer udøvet skøn — vil forbeholde sig at tilsidesætte dette skøn, såfremt afgørelsen anses for åbenbart urimelig.

Socialministeriet har ved udarbejdelsen af det foreliggende lovforslag ikke ment at burde tage stilling til dette spørgsmål.

Det tilføjes, at anbringelse i tvangsarbejdsanstalt som disciplinært middel kun forekommer to steder i forsorgsloven, nemlig dels i § 43, ifølge hvilken anbringelse dog ikke kan overstige 3 måneder, dels i § 316, stk. 4, ifølge hvilken anbringelse kan strække sig fra 3 måneder til 2 år.

Johan Strøm,

/ V. Wedell-Wedellsborg.

Folketingets udvalg angående lovforslag om administrativ frihedsberøvelse.

Bilag 4.

Folketingets udvalg

angående

lovforslag om administrativ frihedsberøvelse.

København, den 26. marts 1954.

Vedrørende forslag til lov om ændringer i lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage.

1. Bør der sondres mellem den situation, at personen er inddraget under forsorg og vil udskrives, og den situation, der foreligger ved selve inddragelsen under forsorg?

Hvorledes ville ministeren stille sig til en ordning, hvorefter der ved inddragelsen enten skulle foreligge en erklæring fra værge eller personen selv om samtykke til inddragelsen eller en dommerkendelse. Inddragelse af åndssvage synes aldrig at være en hastesag, og praktisk taget sker alle inddragelser med samtykke.

De få sager, måske 3—4 om året, kunne antagelig uden skade vente på dommerens afgørelse.

Når inddragelsen er sket og der bliver tale om udskrivning, kunne sagen behandles som foreslået, dog at fristen da kunne forlænges fra 14 dage til 1 måned.

2. Hvis det ikke kan antages, at ændring i anbringelsesmåden kan indbringes for

domstolene, udbedes gerne en begrundelse for, at man stadig bevarer rekurs til socialministeriet i denne situation.

3. Bør værneting-reglen for åndssvage ikke være et anbringelsesværneting og ikke et hjemstedsværneting?

For den langvarigt anbragte åndssvage synes de samme grunde, der taler for hjemstedsværneting i børnesager og sindssygesager, at tale for anbringelsesstedets værneting for de åndssvage, ikke mindst når der er tale om familiepleje af voksne åndssvage.

Vedrørende forslag til lov om midlertidige ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om inddragelse under børneforsorg m. v.).

4. Kan man, selvom loven anses som midlertidig, forsvare at opretholde en ordning, hvorefter underretsdommeren samtidig er rådgivende for børneværnet og afgørende i en eventuel retssag om samme fjernsessag, som han har været rådgivende i?

P. u. v.

Viola Nørlov,
formand.

Til socialministeren.

Bilag 5.

Socialministeriet.

København, den 9. april 1954.

I skrivelse af 26. marts 1954 har udvalget bl. a. stillet følgende spørgsmål vedrørende forslag til lov om midlertidige ændringer i lov om offentlig forsorg (om adgang til domstolsprøvelse af beslutninger om inddragelse under børneforsorg m. v.):

„Kan man, selvom loven anses som midlertidig, forsvare at opretholde en ordning, hvorefter underretsdommeren samtidig er rådgivende for børneværnet og afgørende i en eventuel retssag om samme fjernelsessag, som han har været rådgivende i?“

I denne anledning skal man meddele, at socialministeriet ganske vist i henhold til forsorgslovens § 87, stk. 2, har hjemmel til at beskikke særlige dommere eller juridiske embedsmænd til at tiltræde børneværnsudvalgene, når der skal træffes beslutning om at fjerne et barn endeligt fra dets hjem i henhold til bestemmelserne i § 130, stk. 1, men at man må anse det for udelukket med kort varsel at skaffe børneværnsudvalgene den fornødne juridiske bistand til ydelse af den i forsorgsloven § 89 omhandlede vejledning med hensyn til lovens forståelse og anvendelse, medmindre denne bistand som hidtil normalt ydes af retskredsens underretsdommere, jfr. de første to ord i § 87, stk. 2.

Man er dog enig i, at det må anses for

uheldigt, såfremt en underretsdommer pådømmer en sag angående et barns inddragelse under børneforsorg, når han selv i medfør af forsorgslovens § 89 har vejledet vedkommende børneværnsudvalg ved fjernelsessagens behandling. Det er imidlertid socialministeriets opfattelse, at dommeren i et sådant tilfælde naturligt vil vige sit sæde, jfr. herved principperne i retsplejelovens § 60.

Under henvisning hertil har socialministeriet anset det for påkrævet i forslaget om midlertidige ændringer i forsorgsloven at fastholde den hidtidige ordning, hvorefter vedkommende underretsdommer normalt tiltræder børneværnsudvalget som rådgivende i fjernelsessager.

Udvalget om børneforsorgens administration er imidlertid anmodet om at have opmærksomheden henvendt på det af udvalget rejste spørgsmål ved udarbejdelsen af en endelig ordning.

Det tilføjes, at man senere skal vende tilbage til udvalgets spørgsmål vedrørende forslag til lov om ændringer i lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage.

Man vedlægger 20 genparter af nærværende skrivelse.

Johan Strøm.

/ Horsten.

Folketingets udvalg angående lovforslag om administrativ frihedsberøvelse.

Bilag 6.

Socialministeriet.

København, den 12. april 1954.

I anledning af udvalgets spørgsmål i skrivelse af 26. marts 1954 vedrørende forslag til lov om ændringer i lov nr. 171 af 16. maj 1934 om foranstaltninger vedrørende åndssvage skal man bemærke:

ad 1:

Såvel i tilfælde, hvor en under forsorg inddraget person anmoder om at blive udskrevet, som i tilfælde, hvor en person skal inddrages under forsorg, men protesterer herimod, kan anstaltledelsens afgørelse om nægtelse af udskrivning og om inddragelsens iværksættelse begæres forelagt for retten, jfr. forslaget § 3 (ny § 5, stk. 1). Der er således principielt ingen forskel i de to situationer.

Da praktisk talt alle inddragelser finder sted på frivilligt grundlag — d. v. s. normalt efter anmodning af den åndssvages pårørende — bliver der herefter kun tale om ganske få tilfælde, hvor enten den åndssvage selv eller dennes pårørende protesterer imod inddragelsen. I disse tilfælde er det i lovforslaget § 3 (ny § 5, stk. 2) foreslået, at der samtidig med beslutningen skal gives de pågældende meddelelse om adgangen til at begære sagen forelagt for domstolene. Frem sættes herefter en sådan begæring, vil inddragelsens iværksættelse blive stillet i bero, indtil dommerens kendelse foreligger, jfr. herved bemærkningerne til § 469 i det af justitsministeriet samtidig fremsatte forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje (i anledning af grundloven af 5. juni 1953). Åndssvageanstaltternes ledere vil blive instrueret herom, ligesom dette vil blive præciseret i de regler, der i henhold til forslaget § 3 (ny § 5, stk. 5) vil blive givet for

politiets medvirken ved forsorgens iværksættelse. Det bemærkes herved, at politiet allerede nu er afskåret fra at medvirke ved en tvangsanbringelse, når sagen er indanket for socialministeriet, jfr. herved justitsministeriets cirkulære nr. 174 af 22. september 1934.

Reglen om begæringens opsættende virkning vil således medføre, at afgørelsen i de få sager, hvor inddragelsen ikke hviler på frivilligt grundlag, må afvente rettens kendelse.

Med hensyn til spørgsmålet om forlængelse af fristen for bestyrelsens afgørelse fra 14 dage til 1 måned, jfr. forslaget § 2, stk. 2, bemærkes, at 14 dages fristen er foreslået ud fra hensynet til den stærke interesse, der af retsbeskyttelsesgrunde er knyttet til en hurtig gennemførelse af sagerne. Efter den gældende lov hviler ansvaret for al inddragelse under forsorg og for udskrivning på anstaltens ledelse, d. v. s. bestyrelsen. Dette medfører imidlertid, når der er tale om en så „farlig virksomhed“ som det at foretage administrative frihedsberøvelser, at den indlæggende myndighed, d. v. s. bestyrelsen, efter ministeriets formening såvidt gør ligt altid må være à jour med sagerne, således at den i de tilfælde, hvor der er tvivl, og som ligger på grænsen, periodisk forlanger sagerne forelagt af vedkommende anstalt, så man derigennem har den størst mulige sikkerhed for, at der ikke sker uberettigede tilbageholdelser. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, har bestyrelserne da også affundet sig med, at man i hvert fald indtil videre forsøgsvis gennemfører 14 dages reglen.

Det er ikke muligt i denne forbindelse at sammenligne det foreliggende lovforslag med det af justitsministeriet samtidig fremsatte lovforslag om ændringer i lov af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold, hvori der foreslås frist af 1 måned for justitsministeriets afgørelse i de pågældende sager. Denne frist er, som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, begrundet bl. a. i, at justitsministeriet inden afgørelsen må korrespondere med retslægerådet, hvortil kommer, at det naturnødvendigt må tage noget længere tid for et ministerium at træffe afgørelse end for en lokal bestyrelse, der som nævnt må forudsættes at være bekendt med de tvivlsomme sager.

ad 2:

Spørgsmålet om anbringelsesmåden for åndssvage er hovedsagelig et spørgsmål, der må afgøres ud fra behandlingsmæssige synspunkter og egner sig derfor ikke til domstolsbehandling.

Da imidlertid socialministeriet er øverste tilsynsmyndighed og har det endelige ansvar for, at forsorgen for patienterne udøves i overensstemmelse med de gældende forskrifter og patienternes tarv, må det anses for nødvendigt, at eventuelle klager fra patienter ikke finder deres endelige afgørelse hos en privat bestyrelse, men kan indankes for den øverste tilsynsmyndighed.

ad 3:

Værnetingsreglerne er optaget i den af justitsministeriet efter forhandling med de øvrige implicerede ministerier foreslåede ny § 469 i retsplejeloven. Af bemærkningerne til denne bestemmelse fremgår, at retsplejelovens hjemstedsværnetingsregler fortolkes således, at vedkommende hospital eller anstalt anses for hjemsted for patienter, der har haft længere tids ophold på hospitalet eller anstalten, og som ikke har bevaret en vis forbindelse med den tidligere bopæl inden indlæggelsen. I sådanne tilfælde falder

altså anbringelses- og hjemstedsværneting sammen.

Er der tale om i familiepleje langvarigt anbragte åndssvage, må det sted, hvor den åndssvage har bopæl (d. v. s. vedkommende plejested), anses for hans hjemsted. Udskrivningssager, som i reglen først rejses efter længere tids inddragelse under forsorg, vil derfor næsten altid blive behandlet for anstaltens eller plejestedets værneting.

I tilfælde, hvor patienten kun mere kortvarigt har været anbragt på hospital eller anstalt og har bevaret en vis tilknytning til sin tidligere bopæl — altså navnlig i tilfælde, hvor der efter ganske kort tids forløb klages over inddragelsen under forsorg — vil sagen derimod formentlig blive behandlet på det sted, hvor den tidligere bopæl er.

Når man for åndssvage har anset det for den bedste løsning at vælge et hjemstedsværneting til afgørelse af de omhandlede sager, skyldes det, at det må anses for at være af væsentlig betydning, at sagen afgøres af den ret, der har den letteste adgang til at få kendskab til patientens milieu. Dette hensyn gør sig navnlig gældende for patienter, der kun kortvarigt har været anstaltsanbragt og har bevaret en tilknytning til deres tidligere bopæl, og for familieplejepatienter. Hertil kommer desuden, at en regel om anvendelse af anstaltsværneting ville medføre en ophobning af mange sager for samme domstol, hvilket dels i sig selv må anses for mindre heldigt, dels kan medføre, at den almindelige retsopfattelse med hensyn til sager af denne karakter ikke kan gøre sig gældende.

Det tilføjes, at selvom en sag i givet fald skal behandles på patientens hjemsted, vil afhøring af anstaltens læger m. v. kunne foregå ved anstaltens værneting, ligesom afhøring af patienten selv kan ske samsteds, såfremt det ikke skønnes muligt at transportere ham til hjemstedet.

Johan Strøm.

/ Garde.